

նի վրայէն Պարսկաստան մտաւ, ու Ղաւրէժ գնաց: Հոն փոխարքայէն մեծ պատիւ գտաւ. քանի մը օր վերջը Ռուսաց սահմանագլխէն անցաւ, ուր երկու խաղախ զինքը բռնեցին ու գերի տարին:

Շատ դիպուածներէ վերջը, որոնք հոս պատմեն աւելորդ կ'ըլլայ, Բրֆայֆֆէր Լարոպա դարձաւ, երբ իր հայրենակիցքը խռովութեան մէջ կը ծփային: Հոկտեմբերի 30^{ին} Ղարեաստ մտաւ, և երկրորդ օրը իր ընտանիքը տեսաւ: Սեծ ճանապարհորդութիւն մը ըրած էր, սակայն իր փափաքը չէր լցուած. 1851^{ին} նորէն ճամբայ ելաւ նոր քննութիւններ ընելու համար, և երկրորդ անգամ մըն ալ աշխարհիս չորս կողմը պտրտիլ սկսաւ:

Մնացածն ուրիշ անգամ:

ՊՕՂՈՍ ՔԻԻԼՀԱՆՃԵԱՆ
Ա. Մոռատ. Վարժ.

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գորէա երկիրն և Գորէացիք:

Գորէա թերակղզին շատ քիչ ճանչցուած է Լարոպացոցմէ, որովհետեւ երկիրն բնակիչքը օտարականներու թող չեն տար ներս մտնելու: 1653 տարւոյն՝ քանի մը հոլանտացիք նաւակոծութիւն մը հոն նետուելով, տասուիրեք տարի հոն գերութեան մէջ մնացին, և երբոր հուսկ ուրեմն կրցան փախչիլ անկից, տեղեկութիւն մը հրատարակեցին այն երկրին վրայօք: Լյսօրուան օրս կը գտնուին հոն քարոզիչք որ ճարտարութեամբ ներս մտած են և քրիստոնէութիւնը կը տարածեն ծովեզերեայ սահմաններու մէջ:

Լյս թերակղզին հարկատու է Չինաստանի. կ'իյնայ ընդ մէջ 34°, 16' և 43° հիւսիսային լայնութեան, և ընդ մէջ 122°, 12' և 128° արևելեան երկայնութեան: Բարեբեր երկիր է, և

նոյն բերքերն ունի՝ ինչ որ ունին Սանչուրիա և Չինաստանի հիւսիսային կողմերը: Իրեն բոլորովին պատող ծովերուն մէջ՝ հազարէ աւելի կղզի կայ. մայրաքաղաքը՝ Հան-եանկ-չինկ կ'ըսուի, որ լերանց մէջ շինուած է, բարձր և թանձր պարիսպներով ամրացած, բազմամարդ է, բայց շէնքերը խեղճ: Բաց 'ի մէկ քանի լայն փողոցներէ, բոլոր միւս փողոցները նեղ և օձապտոյտ են, ուր օդը շրջան չկրնար ընել, և որոնք լի են աղտեղութեամբ: Տուները, որ սովորաբար կ'ըմբռնուին ծածկուած են, ցած են և նեղ. երկու զատ զատ մասեր կը բաժնուին, առջևի մասին մէջ էրիկ մարդկանց բնակարանն է, ուր կ'ընդունուին այցելութեան եկողները. իսկ ետևի մասին մէջ կանայք կը բնակին: Բիշ խուցեր կը գտնուին որ երկու խորանարդ մեղրէ աւելի մեծ ըլլան, և անկողին ու աթոռ ունենան: Տանց ամենէն էական կարասին է կերակրոյ սեղանը, որ գրեթէ յիսուն հարիւրորդամեղր բարձր կ'ըլլայ, նոյնչափ լայն և ութանկիւնի ձեւով: Սեղանի սպասները, որ սովորական յախճապակիէ կամ պղնձէ կ'ըլլան, հետեւեալներս են. այլ և այլ մեծութեամբ սկաւառակներ, զոյգ մը գաւազանիկներ և պղնձէ դգալ մը: Շատ տեսակ կերակուր չունին Գորէացիք. բրնձով, դարապղպեղով՝ և աղած ձրկամբ սովորաբար գոհ կ'ըլլան: Ուրիշ կանաչեղէն չեն ուտեր, բայց եթէ տեսակ մը չինացի կաղամբ, ջղախոտն՝ ու վայրի պառուռ ձարը՝: Լզան ու շան միս կը գտուի 'ի Հան-եանկ-չինկ, բայց զաւառներուն մէջ դժուարին է գտնելը: Սովորական ըմպելիքնին այն ջուրն է՝ որուն մէջ բրինձն եփած կ'ըլլան:

Գորէացի ժողովուրդը իրեք դաս կը բաժնուի. ազնուականք կամ սերունդք այն մարդկանց որ թագաւորութեան մէջ մեծ պաշտօն մը կատարած են.

1 Տճ. Պաճ պիպեր:

2 Տճ. Սիւիլի օլ:

3 Տճ. Եպպա պալաքը քարաք:

Այր Գորեացի

միջին դաս , որ ամենայն կարգի վաճառականներն են . և երրորդ՝ ռամիկը : Բնականաններն այնպիսի կարողութիւննին , որ Թագաւորն իսկ չհակառակիր անոնց . ամէն բան կրնայ ընել ազնուականն ու անպատիժ կը մնայ , որովհետեւ օրէնքի ենթակայ չէ հոն : Եւ որ համար ազնուականութիւնը գորէա-

ցւոյ մը համար առաջին պայմանն է երջանկութեան , որուն հետամուտ կ'ըլլայ իր բոլոր ուժովը :

Ս երէն վար ճերմակ կտաւէ զգեստ կը հագուին Գորեացիք . տափատնին լայն է , իսկ ծնկէն վար զանկապաններ ունին . վերի զգեստնին գաղղիական ուրբէնիօր ըսուած լօղկին կը նմանի , և

Թեւեռէն վար երկու ժապաւենով հաս-
տատուած է , որովհետեւ կոճակի գոր-
ծածուծիւն չունին իրենք ամենեւին .
ճերմակ կաշիէ կօշիկ կը հագնին , որ
վայելուչ է . և գլուխնին ալ երկայն և
նեղ սև ձիու մազէ գլխարկով մը կը
ծածկեն : Սգոյ հագուստը ձևի կողմա-
նէ նոյն է առջինին հետ , միայն թէ
անթափ կտաւէ է . կօշիկներուն տեղ՝
յարգէ տրեխներ կը հագնին , և սովո-
րական գլխարկին տեղ՝ ուռույ ոստերէ
շինուած կիսակոնաձև մեծ վըան մը
կ'անցընեն գլուխնին , որուն ծայրերն
ինչուան ուսերը կ'իջնան : Եւ որովհե-
տեւ կը համարին իրենք թէ սգոյ մէջ
եղող մարդը՝ բոլորովին ընկղմած պի-
տոր ըլլայ տիրութեան մէջ , բան մը
պիտի չտեսնայ և բան մը պիտի չսէ՝
որ միտքը չցրուի , անոր համար երեսնին
ալ կը գոցեն պզտիկ քօղով մը :

Սանայք բայ 'ի տափատէն՝ որ աւելի
նեղ է քան զէրիկ մարդկանցը , ներք-
նակ մը կը հագուին կտաւէ կամ մե-
տաքսէ , որուն գոյնն ըստ հասակի ա-
մաց կը տարբերի . վարդագոյն կամ դեղ-
նագոյն կը հագուին օրիորդները և նոր
կարգուածները , մանուշակագոյն՝ երե-
սուն տարուրնէ վար եղող կանայք , և
սպիտակագոյն՝ տարեց կանայք : Իրենց
պարեգօտնին կապտագոյն լայն կտաւ
մըն է՝ զոր վըանին կը պլլեն , և զոր
գօտուով մը հաստատուն բռնել կու տան :
Ուլորական կարգի կանանց , որ ազատ
համարձակ տնէն դուրս կ'ելլեն , պա-
րեգօտը ինչուան ոտքը չիջնար . բայց
ազնուական կանայք որովհետեւ իրենց
սենեակներէն դուրս տեղ չեն քալեր ,
անոր համար իրենց պարեգօտն աւելի
լայն է և ինչուան գետին կը հասնի :

ՀՆԱԽՍՍՈՒԹԻՒՆ

Ճանապարհորդութիւն Պողիկտտի ի Հոփմ :
(Տես երես 15)

Քանի որ Հռոմ հարստութեամբ չէր ճոխա-
ցած , կանայք իրենց երկանց օրինակին հետեւելով
տաժանելի և աշխատալից կեանք մը կ'անցընէին :
Իրենց բնակարանները փակուած՝ իրենց զբա-
ղանքն էր տղաքնին սնուցանել , բուրգ մանել ,
կամասուի հիւսել որով իրենց ընտանիքը հագուե-
ցընէն : Կամաց կամաց այս պարզութենէն հեռա-
ցան , և սկսան հարուստ զարդերով զարդարուիլ ,
երբ «դպէս» օրէնքը Յ40 տարւոյն հրատարակուե-
լով հասարակապետութեան վտանգի մը ժամա-
նակ , զանոնք ստիպեց նոխնի ժամանակաց պէս
անպաճոյճ զգեստուիլ : Ասան զի խափա արգիլուե-
ցաւ որ իրենց զարդարանքներուն մէջ կէս ունիկէ
աւելի ոսկի չգտնուի , այլ և այլ գոյներով ըզ-
գեստներ չհագնին , և կառքով քաղքին մէջ չար-
տրտին : Սակայն երբոր պարագաները ալէկի փո-
խուեցան , այս օրէնքը անզգալի կերպով կամաց
կամաց մոռցուեցաւ , մինչև որ Յ58ին բոլորովին
վերցուեցաւ : Անկէ ետքը կանանց զեղևութիւնն
երթալով աւելցաւ . և երբ Հռոմայեցիք Ասիա
մտան , ալ անկէ ետքը ոչ չափ ոչ սահման ունե-
ցաւ :

Մեծ զարմէ կնիկ մը հասարակաց տեղ մը երևան
ելլելու կ'ամբշնայ՝ թէ որ վերէն 'ի վար մարգրիտ-
ներով , ոսկով և ակունքներով զարդարուած չըլ-
լայ : Բայց թէ որչափ խնամք կը տանի գլուխն
զարդարանքին համար , դժուարին է բացատրելը :
Նախ պէտք է մտերը դտուած ջրերով լուացուին ,
որպէս զի աւելի կենդանի գոյն մը առնուին . ետ-
քէն աղնիւ և հոտաւէտ ոգիքներով կ'օծէ զա-
նոնք , ոսկիէ ցանցակերպ վարսակալի մը մէջ կ'առ-
նէ , և վայելչապէս ուռեցընելով՝ ծիրանեգոյն
երիզներով կամ գեղայարմար շլթաներով կը հաս-
տատէ , և կամ պարզ ոսկիէ երկայն գնդաձեղով
մը բռնել կու տայ զանոնք : Երբեմն ալ՝ որպէս զի
երկանը միտքը այնպիսի գաղափարներ ձգէ՝ որ
միշտ կ'ախորժի , սաղաւարտի ձևով կը շտկէ իր
մողեղը : Բայց թէ որ բնութիւնը կամ դիպուածը
իր գլուխը այս ամենէն գեղեցիկ զարդէն ջրկէ ,
ճարտար հնարքներով այս պակասութեան փոխ-
կը լեցնէ : Այն աստիճանի հասած են այս հը-
նարքները , որ շատ անգամ Հնդկաստանի փղոս-
կըր իրեն բերնին առջի կենդանութիւնը կու տայ :
Ուրիշ անհամար միջոցներ ալ 'ի գործ կը գնեն
կանայք իրենց պակասութիւններն ուղղելու , կամ
գեղեցկութիւնը դուրս ցատքեցընելու :

Գլխու զարդարանքէն ետքը , կօշիկն աւելի իը-
նամբ կը տանին Հռոմայեցի տիկնայք : Իրենց կօ-
շիկը նման է երիկ մարդկանց կօշիկն , միայն թէ
աւելի ազուրուր և աւելի թեթեւ է . սովորաբար
ճերմակագոյն է և մերթ ալ ծիրանեգոյն , քիչ մը
դէպ 'ի վեր դարձած ծայրով , և մարգրտով ու
ոսկով ծածկուած :

Իրենց հագուստը , որ «դպէս» կ'ըսուի , միշտ ծի-
րանեգոյն ներկած աղնիւ բուրգէ է , և եղբրը